

m.remissvar@regeringskansliet.se

Yttrande på remiss Ett nationellt program för ersättning till restaurering och vissa skötselåtgärder i ängs- och betesmarker.

Ärendenummer NV-02879-22

Sammanfattning och övergripande synpunkter

I Naturvårdsverkets utredning föreslås länsstyrelserna ansvara för att tillhandahålla ett administrativt system för hantering av de nya nationella stöden där utbetalning ska vara möjlig redan från år 2023. Enligt konsekvensutredningen bedömer man att det vore både billigare och bättre för stödsökande om Jordbruksverket tillhandahöll systemet. Jordbruksverket har meddelat att de inte kan göra det på grund av hög belastning i samband med införandet av nya CAP. Länsstyrelserna har genom förvaltningsobjekten och IT-enheten tagit fram en gemensam text som avstyrker förslaget att länsstyrelsen ska utveckla och förvalta systemet. Därmed avstyrker man också de författningsförslag som berör det administrativa stödet. Motivet till avslaget är att länsstyrelsen inte har något formellt uppdrag och att IT inte är dimensionerade att kunna ta emot en sådan här uppgift samt för att det borde vara bättre ur ekonomiskt och kundperspektiv att Jordbruksverket ansvarar för systemet.

Länsstyrelsen i Jönköpings län anser att det är olämpligt att bygga en ny systemstruktur som helt saknas hos myndigheten men som däremot finns färdig och klar på Jordbruksverket. Jordbruksverket har verktyg och erfarenhet av att bygga system för att hantera stödansökningar. Dessutom finns inga andra användningsområden för ett sådant system på Länsstyrelsen. Att genomföra detta ser Länsstyrelsen som ett resursslöseri för något som blir dyrare men inte bättre.

Länsstyrelsen har svårt att se att någon annan systemlösning än Jordbruksverkets är möjlig med tanke på de integrationer som i så fall skulle krävas mellan systemen. Om ansökningsförfarandet ska ske via två olika system blir det mindre användarvänligt och riskerar att göra stöden inom det nationella programmet mindre attraktiva. Det blir också svårare att göra hanteringen av fältbesök, uppföljning och kontroll på ett kostnadseffektivt sätt när uppdragen skapas och planeras i två olika system. Risken blir stor för fler besök hos samma stödsökande både från länsstyrelsen gällande nationella programmet och övriga stöd inom

strategiska planen samt från Jordbruksverket gällande ajourhållning av blockdatabasen. Myndigheterna måste göra allt vi kan för att leva upp till vårt uppdrag som gäller att förenkla för lantbrukaren genom att samordna fältbesöken.

Då utbetalningar för stöden ska kunna göras redan från år 2023 gör tidsbristen att alternativen för en rättssäker och kostnadseffektiv hantering av de nationella stöden blir allt färre. Att skjuta upp IT-lösningar skapar väldigt stora problem och ökade kostnader vilket vi erfor under föregående period av CAP.

Länsstyrelsen i Jönköpings län föreslår därför att man under 2023 använder sig av befintliga delar av Jordbruksverkets system för att ta emot ansökan och koppla arealerna till befintligt kartsystem. I dagsläget finns redan ett systemverktyg för att handlägga ansökningarna enligt det förfarande som efterfrågas. Detta systemverktyg innehåller manuella steg men det är ett bra sätt att hantera ansökningar och beslut utan fördröjning. Detta är dessutom redan inarbetat hos länsstyrelserna. Om man på längre sikt också kan lyfta in handläggningen av de nationella stöden i antingen systemet JORDEN eller FARMEN så blir tidsvinsten enormt mycket större.

Enligt konsekvensutredningarna kommer den administrativa kostnaden beräknas öka 10–50% samtidigt som konsekvenserna för miljön beräknas bli negativa då den indikerade budgeten beräknas räcka till mindre haften av den areal/antal träd som ersattes under CAP. Det är inte försvarbart att öka den administrativa kostnaden så mycket när budgeten för åtgärder minskar. Vår bedömning är att om vi kan använda tillgängliga system så blir kostnaden betydligt lägre.

Att stöden inom Naturvårdsverkets förslag till nationellt program planeras att återinföras är mycket positivt. Stöden är efterfrågade av lantbrukare och övriga stödsökande inom länet. Länet har historiskt haft en hög efterfrågan på dessa stöd med många ansökningar och ser att behovet är stort även fortsättningsvis. Jönköpings län är ett län med många betande lantbruksdjur och mycket naturbetesmarker. Länet står inför en generationsväxling där många nya unga lantbrukare väljer att ställa om från mjölkproduktion till köttproduktion och med det nationella stödet finns återigen ett incitament att restaurera ny betesmark. Den tilldelade budgeten bedöms dock vara otillräcklig och bör ökas för täcka våra behov. Ersättningsystemet har potential att starkt bidra till att främja den biologiska mångfalden i odlingslandskapet och därmed uppnå miljömål och mål i Agenda 2030.

Att så mycket fortfarande är osäkert gällande de nationella stöden påverkar oss på Länsstyrelsen i Jönköping då vi snart påbörjar vår informationssatsning ut till konsulter och lantbrukare kring de nya stöden i den strategiska planen. Vi behöver väldigt snart veta vilken information vi kan gå ut med för stöden inom det nationella programmet för stödår 2023. Intresset kommer vara störst under SAM-ansökansperioden, februari-april, då lantbrukarna är vana att söka SAM-stöden och då gäller det att fånga upp det intresset. Att det är så försenat att länsstyrelserna inte ens fått ett formellt uppdrag riskerar en väldigt låg anslutning till stöden.

Synpunkter på betänkandets förslag

s.6, 7§

Ansökansföreskriften behöver beslutas så snart som möjligt. Vi behöver veta vilka uppgifter som krävs i en ansökan och under vilket period som stöden är öppna för ansökan.

s.6, 9–10§

De områden som ingår i åtagande för restaurering behöver kunna markeras i blockdatabasen BASEN för att inte riskera dubbelfinansiering från stöden i den strategiska planen. När Jordbruksverket ajourhåller blockdatabasen så måste de kunna se arealen för restaureringsåtagandena för att inte riskera överlappa med arealen för jordbruksblocken. Så en integrering mellan IT-systemen måste kunna ske, inte bara tittar-behörighet.

s.16, Avsnitt 3.1.2

Man behöver inte göra en årlig ansöka om utbetalning utan endast en ansökan om ersättning vilket är en bra förenkling. Men ska utbetalning ske per år? Behöver förtydligas.

s.19, Avsnitt 3.1.7

Skrivningen förutsätter att länsstyrelsernas förvaltning av skyddade områden ska utföra och bekosta den skötsel i Natura 2000-områdena som omfattas av förslaget. I Jönköpings län sköts dock majoriteten av Natura 2000-objekten (de som inte ingår i ett naturreservat) av privata markägare/arrendatorer. För att det ska vara ekonomiskt hållbart strävar naturvårdsförvaltningen efter att markägarna/arrendatorerna själva ska upprätthålla god skötsel och engagemang för sina marker. Det är därför viktigt att intresserade markägare som tidigare fått ersättning för hamling av värdefulla träd och vårbränning, eller vill ta initiativ till restaurering har möjlighet att söka bidrag. Markägare bör inte uteslutas från möjlighet till ersättning bara för att de bor i ett Natura 2000-område. Länsstyrelsen förutsätter därför att ordet ”främst” innebär att **markägare/arrendatorer** i Natura 2000-områden även i fortsättningen kan ansöka om ersättningarna.

s.21, Avsnitt 3.1.8

Är det Länsstyrelsens eller Naturvårdsverkets återrapportering av 1:3-anslaget som menas?

s.22, Avsnitt 3.2.1

Det är positivt att det även kan utgå ersättning för hamling till träd som står i ”angränsning” till ängs- och betesmark. Det saknas definition av vad som avses med detta, vilket tolkas som att det är Länsstyrelsen som bedömer vilka träd som kan vara aktuella för ersättningen. Ett informationsutskick kan göras till att som hade kult-stöd för hamling för att informera om ersättningen.

s.26, Avsnitt 3.2.4

I stycke 1 står det att träd som hamlas kontinuerligt bör hamlas senast när grenarna är 10 cm i diameter. Ett lämpligare mått vore att ett träd som har grenar upp till ca 7 cm omfattas av kontinuerlig hamling medan om grenarna är från ca 7 – 10 (max 12) cm i diameter så kan trädet restaureringshamlas.

I stycke tre står det att träd som har grenar grövre än 10 cm i diameter kan restaureringshamlas. Om grenarna är grövre än 10 cm och trädet bedöms om särskilt skyddsvärt krävs 12:6-samråd med Länsstyrelsen eftersom en sådan åtgärd kan påverka trädet negativt. Denna information måste finnas med i information till markägare. Samråd kanske kan undvikas om snitten läggs högt upp på grenarna så att diametern där grenen kapas av inte är grövre än 10 cm.

I stycke fyra står det att träd med askskottsjuka inte bör hamlas eller beskäras. Meningen bör formuleras om eftersom *beskärning* ses som positivt för dessa träd. Genom *beskärning* (t.ex. ta bort döda grenar, lätta av, gallra för att minska vikten i kronan) minskar risken att grenar faller ned och orsakar skada. Träd som hamlats kontinuerligt under lång tid och plötsligt drabbas av askskottsjuka kanske bör fortsätta hamlas. Risken är annars att grenarna växer sig för stora och fläks. Ca 1/3 av grenarna kan hamlas årligen, det ger en variation i grenålder och det finns alltid några äldre grenar.

En rekommendation som kan läggas till är att man bör lämna flera dragare på askar som hamlas jämfört med vad man gör på andra trädslag. Chansen ökar att trädet överlever ev. smitta.

I stycke fem står det att ”*beskärningen* kan locka till sig almsplintborren”. Detta bör ändras till att det är den exponerade veden, efter beskärningen, som kan locka till sig almsplintborren.

s.27, Avsnitt 3.2.5

Urvalskriterierna för hamlingsträd måste justeras. Konsekvenser av nuvarande prioriteringsgrund:

- Exkluderar ersättning till alla hamlingsträd som inte uppnått en viss ålder eller kvalitéer som innebär att de hyser naturvärden. Träden är viktiga att fortsätta hamla eftersom de utgör våra framtida äldre hamlingsträd. Om de inte är prioriterat att fortsätta hamla träd utan naturvärden kommer vi inte ha några hamlade träd med naturvärden i framtiden.
- Svårbedömt och dyrt om alla träd ska besökas i fält för en inventering av arter på trädet och en bedömning av hur nära trädet står andra lämpliga träd som dessa arter eventuellt kan spridas till.
- Prioriteringen innebär att det bara är de allra äldsta hamlingsträden som är berättigade till ersättning.

Förslag på prioriteringsgrund för att upprätthålla en kontinuerlig hamling av många träd:

- Om trädet har hamlats någon gång under de senaste 5 – 10 åren så är det berättigat till ersättning.
- Alla träd som har fått ersättning för hamling (inkl. kult-stöd) i tidigare programperiod prioriteras till ersättningen.

Prioriteringen av träd som ska förstagångshamlas är också oklar. Även träd utanför värdetrakter kan vara lämpliga och viktiga att förstagångshamla. Förr var björkar ett vanligt hamlingsträd och det är inte säkert att de fångas upp i värdetrakterna. Hamlade träd är viktiga oavsett vart i landskapet de står och förstagångshamling är ett enkelt sätt att skapa värdefulla träd på sikt. Ett exempel på en prioriteringsgrund för förstagångshamling:

- Att det i området finns eller har funnits äldre hamlingsträd vilket tyder på en lång hamlingstradition som det är viktigt att hålla vid liv genom att förstagångshamla yngre träd.

Men även i områden där det saknas äldre hamlingsträd kan det vara värdefullt att nya träd förstagångshamlas. Vid restaurering av ängs- eller betesmark bör det alltid göras en bedömning av om det finns lämpliga träd att förstagångshamla. Likaså om ett träd får ersättning för restaureringshamling så ska det undersökas om det är möjligt att förstagångshamla några träd i samma område.

s.28, Avsnitt 3.3.2 och 3.3.3

I andra stycket i 3.3.2 samt i 3.3.3 nämns att det är viktigt att göra en bedömning av om trädet är lämpligt för restaureringshamling. Om bedömningen görs att trädet inte går att restaureringshamla bör ersättningen kunna betalas ut som en engångssumma så att markägaren kan ta hjälp av en certifierad arborist som beskär, kronstabiliserar, skapar en trädruin etc. av trädet i stället. Det minskar risken att grenar fläks av och trädet får stå kvar i landskapet.

I första stycket står det att träd med grenar grövre än 10 cm kan restaureringshamlas. Se kommentar i avsnitt 3.2.4 angående samråd.

I andra stycket i avsnitt 3.3.3 står det att det inte bör ske någon restaureringshamling av ask. Se kommentar i avsnitt 3.2.4

Tredje stycket: Det går inte att ha en generell formulering om att alla träd som har hamlats för 20 - 25 år sedan går att restaureringshamla. Dessa träd kan ha fått väldigt grova grenar som inte alls är lämpliga att såga av och en samrådsansökan kan innebära att markägaren inte får lov att kapa grenarna. Formulera om till att det *eventuellt* kan gå att restaureringshamla dessa träd, en bedömning får göras från fall till fall.

I fjärde stycket står det att träd som restaureringshamlas bör hamlas etappvis under flera år. Träd med en grendiameter på ca 8 – 10 cm behöver inte hamlas succesivt i flera etapper utan bör kunna restaureringshamlas vid ett tillfälle (men spara dragare). Detta bör kompletteras i texten.

s.30, Avsnitt 3.3.4

För restaureringshamling passar denna prioritering bättre än för vad den gör för träd som ska hamlas kontinuerligt och som kan vara yngre träd som ännu inte har några högre naturvärden. Men prioriteringsgrunden bör kompletteras med någon eller några till. T.ex. kan det finnas yngre träd utan några naturvärden som behöver restaureringshamlas. Dessa är det också väldigt angeläget att återuppta hamlingen på. T.ex. kan en prioriteringsgrund vara att:

- Om trädet har en grendiameter på 8 – 12 cm så är det prioriterat för restaureringshamling.

s.37, Avsnitt 3.4.6

Det borde förtydligas hur hantering av uteblivna bränningsåtgärder ska göras om dessa inte har kunnat genomföras på grund av yttre omständigheter såsom väder eller eldningsförbud.

s.44, 3.6.1

Om bränning skulle vara önskvärt som en del i restaureringen är ersättningarna inom nationella programmet möjliga att kombinera? Samma gäller även hamling/restaureringshamling.

s.49, Avsnitt 3.6.4

Det nämns att vissa åtgärder kan vara förbjudna vid restaurering, men att länsstyrelsen kan medge undantag vis särskilda skäl. Det bör förtydligas att för vissa av åtgärderna kan det krävas dispens från t ex fridlysning av arter eller biotopskydd. Det kan även krävas samråd med länsstyrelsen för åtgärder som påverkar skyddsvärda träd.

s.50, Avsnitt 3.6.5

Det är positivt att länsstyrelserna kan söka stöd i prioriteringsarbetet. Det kan dock beaktas om det borde vara SLU Artdatabanken som ska bistå med det stödet.

s.66, Avsnitt 5.7

Administration – det bör nämnas att viss administration eller bidrag med kunskap även kan komma att behövas från andra handläggare än de som arbetar direkt med programmet, t ex vid handläggning av dispenser och samråd samt artkunskap (t ex ÅGP-arter).

s.69, Avsnitt 5.9

Om SLU Artdatabanken får ett uppdrag att agera expertstöd i programmet bör det nämnas här.

s.69, Avsnitt 5.10

Det är oroväckande att budgeten inte kommer att täcka förväntat åtgärdsbehov och att konsekvenserna förväntas bli negativa. Den indikativa budgeten korrelerar inte med eventuell kommande restaureringsförordning.

s.72, Tabell 6.

Ersättningarna inom det nationella programmet räcker till betydligt mindre areal/antal träd, mindre än hälften, jämfört med när ersättningarna ingick i CAP.

Jämfört med det angivna restaureringsbehovet utanför N2000-områdena som finns enligt PAF 2019 (Sveriges prioriterade åtgärdsprogram för Natura 2000), s.49 Tabell 2, beräknas ersättningen inom nationella programmet 2023–2027 endast räcka till 0,5 % av restaureringsbehovet för ängsmark och 2,5% av restaureringsbehovet för de olika formerna av betesmark.

De som medverkat i beslutet

Beslutet har fattats av tf länsråd Gustav Enander med handläggare jordbruksstöd Lena Dahlström som föredragande. I den slutliga handläggningen har också Avdelningschef Nina Elmsjö och handläggare Emma Hultgren medverkat.

Denna handling har godkänts digitalt och saknar därför namnunderskrift.

Kopia till

m.nm@regeringskansliet.se